

विनः । केचिन्मंडलेक्षणव्रतानुष्ठायिनस्तन्मध्यवर्तिनं परमात्मानं हिर-
ण्यश्मश्रुं हिरण्यकेशमित्यादिस्वरूपं भजन्ति । तत्रैकदेशिनस्तु भगवदीक्ष-
णमात्रव्रतपराः सम्यङ् मंडलं दृष्ट्वा षोडशोपचारपूजां समर्प्य कर्मफलं
भगवदर्पणं कृत्वा वसन्ति, न दर्शनं विनाश्रन्ति । पुनः केचित्तन्मलोहेन
भालभुजवक्षःस्थलेषु¹ मंडलचिह्नानि धृत्वा स्वमनस्येव देवमनुक्षणं
ध्यायन्तः संति ॥² 14. *Gurustuti*. Inde Śankara, in regio-
nem inter septemtriones et orientem sitam profectus,
Gaṇavaram (?) pervenit: पुर गणवरं प्राप गणपस्याश्रमं शुभं ।
तत्र नद्यां हि Kaumudyām स्नात्वा विघ्नेशमभ्ययं संपूजयति. 15
(fol. 44^b). *Mahāgaṇapatimatānibarhaṇam*³. Atque secta
Gaṇeṣam colens (gāṇapatya) genera sex habuit⁴. Ma-
hāgaṇapatim qui adorabant, hanc sententiam prae se
ferebant: तुंडैकदंतचिह्नाभ्यां चिह्नितं शक्तिसंयुतं । महागणपतिं यस्तु
सदा ध्यायत्यनन्यधीः ॥ तन्मूलमंत्रपठनपरः सन्ब्राह्मणोत्तमः । यो वर्तते
स एवात्र मोक्षभागभवति भुवं ॥ Princeps eorum tunc Girijā-
suta fuit. 16. *Gāṇapatyaikadeśimatānibarhaṇam*. Illis
refutatis sectae, quae Haridrāgaṇapatim colebat, prin-
ceps *Gaṇakumāra* cum Śankara disputat, atque fidem
suam his verbis exponit, quae e Skāndapurāṇa de-
prompta esse dicuntur: 'Deum flavo pallio et flava
bulla sacra indutum, quadrimanum, trioculum, cujus
facies rubicundo colore fulget, funem et stimulum ge-
rentem, manibusque aequae poenas et securitatem dis-
pertientem (veneror).' Incipit: एवं निरस्ते महागणपति-
वादिनि गिरिजापुत्रे पुनरन्यस्तु हरिद्रागणपतिमतवादी प्रत्यवतिष्ठते ।
मंत्रवर्णात् ।

गणानां त्वा गणपतिं हवामहे

कविं कवीनामुपमश्रवस्तमं ।

ज्येष्ठराजं ब्रह्मणं ब्रह्मणस्पतं

आ नः शृण्वन्नृतिभिः सीद सादनं इति ॥

भो यतिवर्ये गाणपत्यमतमयुक्तमिति प्रतिपाद्य चिरकालादारभ्य दृढम-

तोपपन्नं⁵ गिरिजापुत्रं तदाश्रितांश्च भ्रष्टान्कृत्वा वर्तसे । किमिदमुचितं ।
तर्हीदानीमागतं प्रतिपद्यविघ्नदुंदिराजं गणकुमारनामानं विद्धि । किं
गणेशमते न्यूनतास्ति । तत्प्रतिपादकस्य मंत्रस्यायमर्थः । गणानां रुद्र-
विष्णुब्रह्मेन्द्रादिगणानां गणपतिमध्यस्थं त्वां हवामहे ध्यानं कुर्महे ।
किंविशिष्टं । कवीनां भृगुगुरुशेषप्रभृतीनां कविं । उपदेशारमित्यर्थः ।
पुनः किंविशिष्टं । उपमश्रवस्तमं । श्रवसां सकृच्छ्रवणसर्वविद्याविदां मध्ये
[उपमं] उत्तमं । श्रेष्ठमित्यर्थः । ब्रह्मणं प्रपंचकर्तृणां ज्येष्ठराजं ।
तत्तद्वारा ज्येष्ठः । प्रभुरित्यर्थः । ब्रह्मादिभिरपि सृष्ट्यादिषु विघ्नेशः पूज-
नीय इत्यर्थः । आरंभितकार्येषु सर्वेष्वपि देवमनुष्यादिभिः सर्वैर्विघ्नेशः
पूजनीय इति पुराणेषु च बहुधा [प्रमाणानि] वर्तन्ते । तं । ब्रह्मणस्पते
ब्रह्मणामपि पतिमित्यर्थः । स आ समंतान् जतिभिः स्तोत्रैः शृण्वन् सादनं
निर्विघ्नं शुभं सीद । पारयेत्यर्थः ॥⁶ अतः सकलदेवपूज्यो गणपतिरेव ।
ध्यानं तु ।

पीतांबरं [महा]देवं पीतयज्ञोपवीतिनं ।

चतुर्भुजं त्रिनयनं हरिद्रालसदाननं ॥

पाशांकुशधरं देवं दंडाभयकरांबुजं ।

एवं यः पूजयेद्देवं स मुक्तो नात्र संशयः ॥

इति स्कंदपुराणवचनात् । जगदादिकारणं गणपतिरेक एव । तत्कटा-
क्षाज्जातास्तदेशा ब्रह्मादयः । अतः सर्वदेवपितामहं विघ्नेशं भवंतोऽपि
भजन्तु । तस्य चिह्नद्वयं तुंडैकदंतात्मकं । तदाकारतन्मलोहांकितभुज-
द्वयस्तद्भक्त्याग्रगण्यः । तस्यैव मुक्तिः करस्था भवतीति पूर्वपक्षे प्राप्ते
श्रीमद्भिराचार्यैरिदमुच्यते । etc. 17. *Uchchhishtagaṇapati-
matānibarhaṇam*. Haec secta, viae laevae addicta,
indeque nomen gerens, duplex erat, alteraque species
Hairamba appellabatur: उच्छिष्टगणपतेर्मतस्य ज्ञानमतं हैरंबमि-
त्युच्यते । उभयोरपि प्रधानांगयोर्वीममार्गावलंबकत्वेनोच्छिष्टगणपतिरिति
नाम प्राप्तं । 18. *Gaṇapatimatānibarhaṇam*. De reliquis
sectis, quae hoc dogma profitentur: वयं नवनीतादिगणपत्यु-
पासकाः । मदीयाचारस्तु । वेदोक्तकर्मानुकूलेन [मार्गेण] तत्तदुपासनां
कुर्मः । किं तु गणपतेरुत्तमत्वं, सर्वेषां देवानां तदंशजातत्वं च निश्चित्य
गणपतिमतसिद्धांतमोक्षाभिलाषिणः सर्वे जगद्गणपतिरिति ध्यायिनो
भवामः । 19. *Śaktimatānibarhaṇam*. Inde Śankaras
*Bhavanīpuram*⁷ progreditur, et ibi eos refutat, qui
Śivae Bhavānīm summam potentiam (महाशंभुशक्ति) esse
credebant. 20 (fol. 52^a). *Śaktimataikadeśinirākaraṇam*.
E *Kuvalayapura* aliisque urbibus vicinis homines adve-
niunt, qui Viṣṇus Mahālakṣmīm (उत्पत्तिलयकारणं भग-
वतो विष्णोः प्राणशक्तिः किल । तद्वारा पार्वतीवाण्यादिशक्त्यश्च बहु-
शोक्ता उत्पन्नाः) summam deam colebant. 21. *Śaktimatai-
kadeśinibarhaṇam*. De Śāradae deae cultoribus. 22.

⁵ Eam fere medelam afferendam putavi corruptae codicis
scripturae: चिरकालादारभ्यदमतपदगिरिजापुत्रं.

⁶ परावित्यर्थः MS.

⁷ तुलाभवानीपुरं प्राप MS. i. e. तदा भ०.

¹ फाल pro भाल hic et alibi MS.

² Cf. quae Wilson e libro nostro in vol. XVI. As. Res. B. ex-
cerpsit.

³ Incipit: एवमानंदसंतुष्टमाचार्यं सेवकानपि । तत्पट्टनद्विजाः प्रेक्ष्य
किमेतदिति चाब्रुवन् ॥ १ ॥ न हि युष्मन्मतं सम्यगिव भाति हि
पश्यतां । आकाशवन्निरालंबमद्वयं ब्रह्म केवलं ॥ २ ॥ मनोवागादिवृत्ती-
नामगोचरतरं परं । कथमज्ञोपबोधाय योग्यं स्यान्मतमीदृशं ॥ ३ ॥
तत्पक्षास्मन्मतं सम्यगाचरन्तु शुभाश्रये । गाणपत्यमिति ख्यातं षड्-
भिर्भेदविवर्जितं ॥ ४ ॥ समस्तवेदतात्पर्यैस्तदेव हि समीरितं ।

⁴ शैवागमे द्वादशगणपतिप्रकरणे महागणपतिमतमेकं । हरिद्रागण-
पतिमतमेकं । उच्छिष्टगणपतिमतमेकं । नवनीतगणपतिमतमेकं । स्वर्ण-
गणपतिमतमेकं । संतानगणपतिमतमेकं ।